

УДК 37.07

Віта Ківітова,

директор Криворізького будівельного фахового коледжу

АВТОНОМІЯ ЯК ФУНДАМЕНТ СТІЙКОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Освіта – це інструмент, який дає людям не тільки знання, вміння, інформацію, дозволяє їм знати свої права та обов’язки щодо своєї сім’ї, держави, нації, але й збагачує світогляд, розширює можливості боротьби з несправедливістю, насильством, корупцією та багатьма іншими неприємними моментами в житті суспільства.

Освіта відіграє важливу роль у сучасному динамічному та мінливому світі. Без хорошої освіти важко вижити у конкурентному середовищі, стати незалежним, покращити своє життя та побудувати краще суспільство.

Не підлягає сумніву те, що від рівня розвитку освітньої системи залежить майбутнє України, її економічна і правова стабільність.

Під автономією закладу освіти в Законі «Про освіту» розуміється право суб’єкта освітньої діяльності на самоврядування, яке полягає в його самостійності, незалежності та відповідальності у прийнятті рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності, що провадиться в порядку та межах, визначених законом [1].

Сьогодні, як ніколи, ці питання є актуальними. Автономія – це основна характеристика незалежності закладу освіти, його право на самоврядування, яке полягає в його самостійності та незалежності. Автономія підвищує відповідальність керівника закладу освіти за результати прийнятим їм рішень. Тобто автономія закладу освіти полягає у його можливості самостійно вирішувати внутрішньо-управлінські питання, брати участь в адміністративному управлінні, взаємодіяти з громадськістю, при цьому діяти відкрито та прозоро для дотримання високого рівня освіти, якості освітнього процесу, розвитку правосвідомості молоді в суспільстві.

Види автономії закладу освіти тісно пов’язані між собою,

виходять один з одного та доповнюють один одного, формують цілісну систему його функціонування задля досягнення мети діяльності з урахуванням потреб запитів учасників освітнього процесу можливостей та завдань засновників, цілей державної освітньої політики [2].

Складниками академічної автономії у закладі освіти є освітній процес в рамках, окреслених Статутом, ліцензією та документом про державну реєстрацію, освітні програми, що визначають траєкторію розвитку закладу освіти, система професійного зростання педагогів, навчальні плани; організація власного методичного забезпечення освітнього процесу; внутрішня система забезпечення якості освіти. І ця ступінь незалежності врегульована ступенем передбаченої автономії кожного закладу освіти.

Організаційна автономія закладу освіти дозволяє його адміністрації шляхом самостійного формування власної структури й впровадження відповідних організаційних процедур у діяльність створити умови для ефективної та творчої реалізації завдань головного документа - освітньої програми [2].

Ефективна структура освітнього процесу сприяє формуванню внутрішньої політики закладу освіти, ефективному використанню всіх видів ресурсів та розподіляє відповідальність між учасниками освітнього процесу.

Кадрова автономія закладу освіти включає в себе не тільки право на самостійні управлінські рішення щодо призначення працівників, розподілу годин педагогічного навантаження, формування та затвердження штатного розпису, а й має забезпечити створення системи професійного становлення, росту та вдосконалення педагогічних працівників і педколективу в цілому [2].

Цей вид автономії надає право закладу освіти найбільш неупереджено та оперативно вирішувати питання кадрового забезпечення та управління персоналом. Право керівника самостійно приймати на роботу та звільняти є чи не найважливішою та найскладнішою ділянкою його роботи, від якої залежить ефективність освітньої діяльності в цілому.

Заклади освіти наділені дуже важливим для власного розвитку та підвищення якості освіти правом – правом на

фінансову автономію, правом самостійно розпоряджатися виділеними коштами. Забезпечення фінансової самостійності надає можливість закладам освіти не тільки ефективно використовувати бюджетні кошти, але отримувати і використовувати додаткові кошти, кошти спеціального фонду.

Фінансова автономія тісно пов'язана з прозорістю та відкритістю закладу освіти. А прозорість та інформаційна відкритість закладів освіти забезпечується насамперед через сайт закладу, і якщо такої прозорості немає – то немає довіри й до закладу освіти. Відсутність прозорості призводить до накопичення коштів на рахунках обласних та місцевих органів управління освітою та не використання їх для закладів освіти [3].

Права і свободи закладу освіти не є забаганкою. Це інструмент для постійного удосконалення закладу освіти, системи освіти та державного механізму.

Значна роль у процесі формування та реалізації державної політики у сфері освіти (в тому числі і фахової передвищої) належить центральним та регіональним органам публічної влади. У розвинених державах у зазначеній сфері формування та реалізації політики превалюють здебільшого тенденції щодо децентралізації. Поряд з тим, в Україні лише задекларовано автономію закладу фахової передвищої освіти, проте конкретних правових ознак та меж такої автономії не визначено [4].

У статті 2 Закону України «Про фахову передвищу освіту» записано: «Права закладу фахової передвищої освіти, що визначають його автономію, встановлені цим Законом, не можуть бути обмежені іншими законами чи нормативно-правовими актами». А це означає, що формування державної політики у сфері фахової передвищої освіти у жодному випадку не повинно призводити до звуження автономії закладів фахової передвищої освіти. Будь-яке обмеження автономії закладу освіти з боку його засновників або їх пропозиції, що обмежують права і свободи закладу освіти, є грубим порушенням законодавства, відповідно такі дії є не законними.

Автономія закладу освіти – це основна характеристика його незалежності та полягає у його можливості самостійно

вирішувати внутрішньо-управлінські питання, брати участь в адміністративному управлінні, взаємодіяти з громадськістю, при цьому діяти відкрито та прозоро для дотримання високого рівня освіти, якості освітнього процесу, розвитку правосвідомості молоді у суспільстві [5].

Реальна автономія закладу освіти важлива з економічної точки зору, тому що сприятиме створенню механізмів збереження та примноження ресурсів, формуванню у працівників мотивації до високих результатів роботи, реагуванню на ринкові тенденції, що в результаті призведе до зростання якості освіти.

Таким чином, автономія, по суті, є найважливішою складовою стратегічного управління закладом освіти, фундаментом його стійкості.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 11.02.2024).
2. Романюк С. В. Автономія закладу освіти – форма менеджменту для підвищення їх ефективності. *Педагогічний пошук* .2022. №3 С.20-23
3. Як фінансова автономія закладів освіти впливає на якість освіти та збір коштів з батьків, – роз'яснення освітнього омбудсмена : веб-сайт URL:<https://eo.gov.ua/yak-finsova-avtonomiiia-zakladiv-osvity-vplyvaie-na-iakist-osvity-ta-zbir-koshtiv-iz-batkiv/2021/12/20/> (дата звернення 11.02.2024).
4. Легеза Є.О., Лютіков П.С. Адміністративно-правові засади забезпечення права на фахову передвищу освіту особам з інвалідністю. Серія Право. Випуск 75: частина 1 . URL : <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/03/40-1.pdf> (дата звернення: 12.02.2024).
5. Половченя А. Забезпечення принципу автономії закладів вищої освіти: адміністративно-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №8 С.96-99